

ISSN 2226-3209 (Print)
ISSN 2409-0506 (Online)

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

MINISTRY OF CULTURE OF UKRAINE
NATIONAL ACADEMY OF CULTURE AND ARTS MANAGEMENT

ВІСНИК

НАЦІОНАЛЬНОЇ

АКАДЕМІЇ

КЕРІВНИХ

КАДРІВ

КУЛЬТУРИ

І МИСТЕЦТВ

NATIONAL
ACADEMY OF
MANAGERIAL
STAFF OF
CULTURE
AND ARTS

HERALD

Щоквартальний науковий журнал
Quarterly Journal

1'2026

Київ – 2026

Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. Київ, 2026. № 1. 417 с.

У щоквартальнику Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв висвітлюють актуальні питання мистецтвознавства та культурології. Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто прагне набути ґрунтовні знання теоретичного і прикладного характеру.

Редакційна колегія

Жанна Денисюк, доктор культурології, доцент, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (Україна) (*головний редактор*); **Галина Погребняк**, доктор мистецтвознавства, професор, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (Україна) (*заступник головного редактора*); **Лідія Коваль**, доктор технічних наук, професор, Київський національний університет технологій та дизайну (Україна) (*відповідальний секретар*); **Олена Батовська**, доктор мистецтвознавства, професор, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського (Україна); **Ірина Бермес**, доктор мистецтвознавства, професор, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна); **Алла Дяченко**, кандидат педагогічних наук, доцент, Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука (Україна); **Олександр Івашко**, доктор філософії з архітектури, Київський національний університет будівництва і архітектури (Україна); **Ольга Квецко**, кандидат мистецтвознавства, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна); **Інеш Кдирова**, кандидат мистецтвознавства, КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського» (Україна); **Анастасія Кравченко**, доктор мистецтвознавства, доцент, Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України (Україна); **Міхал Крупа**, доктор архітектурних наук, доцент, Краківський політехнічний університет (Польща); **Надія Кукуруза**, кандидат мистецтвознавства, доцент, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна); **Домініка Малгожата Кушнієж-Крупа**, доктор архітектурних наук, професор, Краківський технологічний університет (Польща); **Хесус Педро Лоренте**, доктор наук, Університет Сарагоси (Іспанія); **Хельмут Льюс**, доктор наук, професор, Лейпцизький університет (Німеччина); **Любомір Мартинів**, кандидат мистецтвознавства, доцент, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна); **Мирослава Мельник**, кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); **Джош Стенберг**, доктор філософії, Сіднейський університет (Австралія); **Павол Тішляр**, доктор філософії, професор, Університет Масарика (Чехія); **Наталія Удріс-Бородавко**, кандидат соціологічних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна); **Вірджинія Юренієне**, доктор наук, професор, Вільнюський університет (Литва)

Статті, подані до редакції журналу, рецензують члени редакційної колегії

Журнал включено до **Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)** зі спеціальностей: В4 Образотворче мистецтво та реставрація (023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація); В6 Перформативні мистецтва (024 Хореографія, 026 Сценічне мистецтво); В5 Музичне мистецтво (025 Музичне мистецтво); В12 Культурологія та музеєзнавство (034 Культурологія) відповідно до Наказу МОН України від 02.07.2020 № 886 (додаток 4)

Науковий журнал "Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв" індексується в міжнародних наукометричних базах даних: EBSCO; International Impact Factor Services; Research Bible; Open Academic Journals Index; CiteFactor; Google Scholar; Directory of Open Access Scholarly Resources; CEEOL (Central and Eastern European Online Library); Index Copernicus

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(протокол від 23.02.2026 № 7)*

Автори зберігають за собою право на авторство роботи без обмежень та передають журналу право першої публікації цієї роботи на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY 4.0.
Засновник залишає за собою право на дизайн верстки, художнє оформлення та назву журналу.
За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор

Рік заснування – 1998
Ідентифікатор медіа – R30-03468
Рішення Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення № 781, протокол № 10 від 14.03.2024

© Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2026
© Автори

National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal. Kyiv, 2026.
№ 1. 417 p.

The quarterly journal of the National Academy of Culture and Arts Management covers current issues in art studies and cultural studies. The publication is intended for scholars, lecturers, postgraduate students, students, and all those who seek to acquire comprehensive theoretical and applied knowledge.

Editorial Board

Zhanna Denysiuk, Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, National Academy of Culture and Arts Management (Ukraine) (Editor-in-Chief); **Halyna Pohrebniak**, Doctor of Art Studies, Professor, National Academy of Culture and Arts Management (Ukraine) (Deputy Editor-in-Chief); **Lidiia Koval**, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kyiv National University of Technologies and Design (Ukraine) (Executive Secretary); **Olena Batovska**, Doctor of Art Studies, Professor, I. P. Kotliarevskiy Kharkiv National University of Arts (Ukraine); **Iryna Bermes**, Doctor of Arts, Professor, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine); **Alla Diachenko**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy of Decorative Applied Arts and Design (Ukraine); **Oleksandr Ivashko**, PhD in Architecture, Kyiv National University of Construction and Architecture (Ukraine); **Olha Kvetsko**, Candidate of Art Studies, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine); **Inesh Kdyrova**, Candidate of Art Studies, Pavlo Chubynskiy Academy of Arts (Ukraine); **Anastasiia Kravchenko**, Doctor of Study of Art, associate professor, Modern Art Research Institute of the National Academy of Arts of Ukraine (Ukraine); **Michał Krupa**, Doctor of Architecture, Associate Professor, Cracow University of Technology (Poland); **Nadiia Kukuruza**, Candidate of Art Studies, Associate Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine); **Dominika Małgorzata Kuśnierz-Krupa**, Doctor of Architecture, Professor, Cracow University of Technology (Poland); **Jesus Pedro Lorente**, Doctor of Science, Universidad de Zaragoza (Spain); **Helmut Lööb**, Doctor of Sciences, Professor, Leipzig University (Germany); **Liubomyr Martyniv**, PhD in Art Studies, Associate Professor, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine); **Myroslava Melnyk**, Candidate of Art Studies, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine); **Josh Stenberg**, PhD, University of Sydney (Australia); **Pavol Tišliar**, PhD, Professor, Masaryk University (Czech Republic); **Nataliia Udris-Borodavko**, Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine); **Virginia Jurenienė**, Doctor of Sciences, Professor, Vilnius University (Lithuania).

Articles submitted to the journal's editorial office are reviewed by members of the Editorial Board.

The journal is included in the **List of Scientific Professional Publications of Ukraine (Category 'B')**
in the following specialties:

B4 Fine Arts and Restoration (023 Fine Arts, Decorative Arts, Restoration);

B6 Performing Arts (024 Choreography, 026 Performing Arts);

B5 Music Art (025 Music Art);

B12 Cultural Studies and Museum Studies (034 Cultural Studies)

in accordance with the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine

No. 886 dated July 2, 2020 (Annex 4)

The scientific journal National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald is indexed in international scientific databases: EBSCO; International Impact Factor Services; Research Bible; Open Academic Journals Index; CiteFactor; Google Scholar; Directory of Open Access Scholarly Resources; CEEOL (Central and Eastern European Online Library); Index Copernicus

*Recommended for publication by the Academic Council
of the National Academy of Culture and Arts Management
(minutes dated February 23, 2026, No. 7)*

The authors retain the right to the authorship of the work without restrictions and transfer to the journal the right to first publish this work under the terms of the Creative Commons Attribution License International CC-BY 4.0.

The founder reserves the right to design the layout, artwork and title of the journal. The author is responsible for the accuracy of the facts presented and the correctness of citations

The year of foundation – 1998

Media identifier – R30-03468

Decision of the National Council of Ukraine on Television and Radio

Broadcasting No. 781, minutes No. 10 dated March 14, 2024

© National Academy of Culture and
Arts Management, 2026

© Authors

УДК 7.75.046(045)

DOI 10.32461/2226-3209.1.2026.356254

Цитування:

Романенкова Ю. В. Мотив храму як візуалізація «місця сили» в живописі київського митця Геннадія Пугачевського. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2026. № 1. С. 139–144.

Романенкова Юлія Вікторівна,
доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри теорії та історії мистецтва
Національної академії образотворчого
мистецтва і архітектури
<https://orcid.org/0000-0001-6741-7829>
Julia_Romanenkova@ukr.net

Romanenkova Yu. (2026). The Temple Motive as a Visualisation of the "Power Place" in the Painting by Kyiv Artist Hennadii Puhachevskyi. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 139–144 [in Ukrainian].

МОТИВ ХРАМУ ЯК ВІЗУАЛІЗАЦІЯ «МІСЦЯ СИЛИ» В ЖИВОПИСІ КИЇВСЬКОГО МИТЦЯ ГЕННАДІЯ ПУГАЧЕВСЬКОГО

Мета статті – висвітлення мотиву храму у живописі представника київської школи Геннадія Пугачевського. **Методологія дослідження** базується на поєднанні комплексного підходу (для всебічного аналізу образу храму у загальному контексті живописного доробку майстра), іконографічного (при аналізі художніх особливостей конкретних творів), біографічного (для висвітлення окремих етапів творчої біографії митця), компаративного (для порівняння творів, виконаних у різних техніках, різні відтинки часу) методів.

Наукова новизна роботи вбачається першочергово в тому, що вводяться в науковий обіг низку творів живопису, що до цього часу не були відомі широкому загалу та не ставали предметом мистецтвознавчого аналізу. Фокусується увага на роботах, які створені під час війни, з 2022 р., у різних містах України, які постраждали від воєнних дій, коли храм як символ духовного порятунку набув особливої актуальності.

Висновки. Храм у живописі Геннадія Пугачевського висвітлено як символ віри, об'єкт прагнення людини, що шукає порятунку, знак, який уособлює собою об'єднуючу силу для тих, хто перебуває у скруті. Проаналізовано образ храму передусім в акварельній техніці, інколи – в гуаші, акрилі. Зроблено аналіз індивідуальної манери митця, акцентовано особливості техніки, твори введено в загальний контекст художнього доробку майстра, який відомий передусім як професіонал у галузі графіки. Охарактеризовано відмітні риси техніки, в якій виконано аркуші, підкреслено спільні риси з творами, виконаними в техніках друкованої графіки, на яких добре знається автор. Висвітлено особливості колористики, властивостей, притаманних плернерному живопису, в якому переважно виконані аналізовані твори. Акцентовано значення популяризації пам'яток сакральної архітектури в умовах сучасних викликів, нинішніх політичних реалій.

Ключові слова: акварельний живопис, плернер, мотив храму, друкована графіка.

Romanenkova Yuliia, DSc in Arts, Professor, Professor of the Department of the Theory and History of Arts, National Academy of Fine Arts and Architecture

The Temple Motive as a Visualisation of the "Power Place" in the Painting by Kyiv Artist Hennadii Puhachevskyi

The purpose of the article is to highlight the motif of the temple in the painting of the representative of the Kyiv school, Hennadii Puhachevskyi. **The research methodology** is based on a combination of a comprehensive approach (for a comprehensive analysis of the image of the temple in the general context of the master's painting work), iconographic (when analysing the artistic features of specific works), biographical (for highlighting individual stages of the artist's creative biography), comparative (for comparing works executed in different techniques, different periods of time) methods. **The scientific novelty** of the work is seen primarily in the fact that a number of works of painting are introduced into scientific circulation, which until now were not known to the general public and did not become the subject of art historical analysis. The focus is on works created during the war, since 2022, in various cities of Ukraine that suffered from military actions, when the temple as a symbol of spiritual salvation acquired particular relevance.

Conclusions. The temple in the painting by Hennadii Puhachevskyi is highlighted as a symbol of faith, an object of aspiration of a person seeking salvation, a sign that personifies a unifying force for those in difficulty. The image of the temple is analysed primarily in watercolour technique, sometimes in gouache, acrylic. The analysis of the artist's individual manner is made, the features of the technique are emphasised, the works are introduced into the general context of the artistic achievements of the master, who is known primarily as a professional in the field of graphic arts, a parallel is drawn with his graphic sheets. The distinctive features of the technique in which the sheets are made are characterised. The peculiarities of colour, properties inherent in plein air painting, in which the analysed works are

mainly made, are highlighted. The importance of popularising monuments of sacred architecture in the conditions of modern challenges and current political realities is emphasised.

Keywords: watercolour painting, plein-air, temple motif, printmaking.

Актуальність теми дослідження. Сучасне мистецьке життя воєнної України сповнене ризиків і щоденних викликів, важких задач, вирішення кожної з яких є для митця випробуванням на стійкість та боєздатність. Мистецтво стало зброєю, митець – бойовою одиницею, бо його чують, на нього рівняються, від нього чекають слів надії та рецепту порятунку – душевного порятунку, способів вгамувати біль, знайти шлях зберегти у собі силу духу, потенціал для розвитку. Серед митців, які продовжують своїм мистецтвом підтримувати людей і дають їм можливість морально триматися і надихатися творчістю, – київський художник Геннадій Пугачевський, представник творчої династії графіків, для якого останні роки стали часом творчих експериментів та нових пошуків. Аркадій (1938-2021 рр.) та Геннадій (1968 р.н.) Пугачевські відомі як в Україні, так і далеко за її межами передусім як майстри друкованої графіки, головним чином – знані екслібристи. Але останні кілька років молодший представник творчої родини, Геннадій, серйозно змінив спектр своїх мистецьких уподобань – у 2020-і рр. майже всі його зусилля спрямовані на пленерний живопис, передусім – акварель. Він став засновником художньої ініціативи «Київські пленери» і віддає багато вільного часу тому, щоб згуртувати навколо себе людей, що хочуть вилікувати душу від повсякдення війни, трохи підлікувати свій дух, фактично це арт-терапія в дії, в її характерному форматі. Такі ініціативи необхідні сьогодні як ніколи, коли людина має витримати постійні стреси, і не тільки вижити, але й допомогти це зробити іншим, не впасти у розпач, не перебувати в депресії, а знаходити в собі сили ще й займатися мистецтвом. Але, на відміну від багатьох аматорських зусиль такого типу, Г. Пугачевський робить це професійно, володіючи технікою акварельного живопису не гірше, ніж техніками високого друку, що підтверджується почесними призами на міжнародних конкурсах, якими він відмічений. При цьому митець краще відомий за межами України, ніж дома, тому кожна наукова розвідка про нього є цеглиною у підґрунтя теоретичного опанування його творчими здобутками.

Аналіз досліджень і публікацій. Бібліографія з питань творчої діяльності

Геннадія Пугачевського дуже обмежена. Переважна більшість матеріалів, які присвячені митцеві, – це статті в українських і зарубіжних виданнях, не завжди наукового характеру, інколи – науково-популярного, присвячені його графічному доробку. Адже Геннадій є майстром переважно технік високого друку, знаний у першу чергу в галузі міні-принту. Низка публікацій про нього належить автору даної статті. Деякі з досліджень присвячені творчій династії Пугачевських, у таких роботах простежується творчий шлях двох митців, батька й сина, і активно задіяний інструментарій компаративного аналізу [4; 5]. Немало уваги приділяється митцям у публікаціях, присвячених українській друкованій графіці зламу ХХ та ХХІ ст. загалом [9; 10], лише деінде є згадки про мотив храму в роботах художників, проте тільки в графічних творах [10]. Варто зазначити, що деякі з цих наукових розвідок вийшли друком в зарубіжних виданнях, що сприяє популяризації українського мистецтва за межами держави. Аналіз творчості Г. Пугачевського можна знайти у публікаціях О. Жадейка [1], В. Тупіка [7], побіжні згадки є у статтях Ю. Скаканді [6], у контексті загального аналізу екслібриса в Україні про Пугачевських писали Ю. Каменецька [2], В. Михальчук, П. Нестеренко, Т. Сафонова, С. Стрельцова. Але всі ці роботи містять лише згадки, більш чи менш деталізовані, про твори, виконані у графічних техніках. Чимало публікацій побачили світ ще до війни і надруковані не українською мовою. Але як Аркадій, так і Геннадій Пугачевські є відомими за межами своєї Батьківщини художниками, тому авторами низки публікацій про них є інколи і зарубіжні поціновувачі їх творчості. Проте це частіше тексти колекціонерів, замовників книжкових знаків, але не науковців-дослідників [8], тому вони сприяють популяризації творчості українських митців, але не допомагають науковому дослідженню феномену. Тому **мета дослідження** – актуалізувати живописну творчість Геннадія Пугачевського в мистецтвознавчій площині та ввести в науковий обіг низку творів, що до сьогодні не були об'єктом аналізу дослідників, акцентувавши мотив храму в акварелях майстра.

Виклад основного матеріалу. Геннадій Пугачевський належить до кола митців, які відомі в країнах Європи, в США, Китаї передусім своїми графічними аркушами малих форм. Він тривалий час займався друкованою графікою, вибором чимало нагород на престижних конкурсах різних країн, починаючи з 1990-х рр., левова частка нагород була за екслібриси, зроблені для замовників Австрії, Бельгії, Китаю, Нідерландів, Німеччини, Франції, Японії, тощо. За високий рівень книжкового знаку митця було удостоєно і членства в Королівському товаристві живописців-графіків, Товаристві граверів по дереву (обидва – Великобританія). Його виставкова діяльність дуже плідна, щороку художник брав участь у численних виставках, конкурсах різних країн світу. Проте його українська виставкова карта була дуже обмежена, бо всі події організовувалися за межами держави. Але впродовж останніх кількох років, переважно з початком повномасштабного вторгнення, майстер змінив свої вподобання, відійшовши від друкованої та комп'ютерної графіки (серед його зацікавлень – і вебдизайн) та знайшов той шлях, який дозволяє йому не лише розширити горизонти власних творчих експериментів, але й долучити поціновувачів мистецтва до своєрідної арт-терапії засобами живопису. Друкована графіка не належать до того виду мистецтва, який підвладний будь-кому, хто захоче спробувати свої сили. Гравюра на пластику, яка донедавна була основним інструментом самовираження митця і зробила його відомим широкій публіці, є дуже специфічною, складною технологічно, нею володіє на належному рівні дуже обмежена кількість майстрів. Геннадій спробував ближчий широкому загалу інструмент – акварельний живопис. Його художня мова зрозуміла всім, доступна за матеріалами та інструментами більше. Г. Пугачевський започаткував творчу ініціативу – «Київські пленери». Вона гуртує навколо себе не лише професіоналів – цю функцію бере на себе сам митець. Долучаються до заходів і аматори – всі, хто хоче якимось відволіктись від повсякденного жахиття війни, потренувати око і руку, спробувати себе у пленерному живописі. Художник проводить і майстер-класи, сеанси скетчингу, переважно або м'якими матеріалами, якщо це сеанси швидкого малюнку, або аквареллю, якщо це пленер заради пейзажних екзерсисів. За результатами пленерів періодично проводяться впродовж останнього часу виставки,

майданчики для яких надають переважно бібліотеки столиці, нерідко – виставкові площини заповідника «Софія Київська» (крайній за датою проведення захід – з 7 лютого 2026 р.). Важливо, що ці заходи під час війни дають шанс мистецькому життю і згаснути, вони є квінтесенцією тих художніх подій, які проходять у Києві, не тільки на офіційних мистецьких майданчиках. Так, і у самого митця збагатилася виставкова географія, бо в київських заходах бере участь і він особисто, разом з учасниками пленерів. А результати цих подій, як, наприклад, акварель «Андріївська церква» (2025 р.), вже почали набувати розголосу і за межами України – ця робота вивела Г. Пугачевського у низку топ-фіналістів Міжнародного конкурсу акварелі «Annual PleinAir Salon Art Competition», що проводився американськими фахівцями в липні 2025 р. Пленері сеанси, особливо в умовах війни, є непростими для організації заходами, але завжди знаходяться бажані, які для цього мають і сили, і час, і сміливість. Але війна накладає свій відбиток, і проект київських пленерів уже давно вийшов географічно за межі столиці, чи то за задумом автора, чи інтуїтивно, але поширившись на ті місця, які особливо страждали від обстрілів, руйнувань війни. Фактично сьогодні це своєрідна географія болю, наче мапа страждань. Г. Пугачевський пише аквареллю, рідше гуашшю чи акрилом у Білій Церкві, Бучі, Житомирі, Чернігові. Це певна онтологія війни, так сталося, що митець пензлем фіксував ті міста, які часто потерпали від руйнувань. Наче відчувається бажання зберегти святині, ті особливі, затишні, улюблені місцини, які є в кожному куточку країни. А що може бути за найдорожче та сакральніше за храм? Акварелі майстра, створені під час етюдів у Білій Церкві, Житомирі, Києві, Чернігові, дуже часто об'єктом уваги роблять саме храмову споруду – домітанту композиції, створеної дуже швидко, в етюдній манері, легко і прозоро. Техніка художника відразу свідчить про його графічну виучку – в аркушах читається і міцна, впевнена рука рисувальника, і легкість, володіння граційною лінією, недомовленість, яка є візитівкою акварельних аркушів художника, своєрідний ефект «non finito». Жодна його робота не є «замученою» за манерою виконання, він прекрасно відчуває момент, коли треба зупинитися і не «перепрацювати» живопис, роблячи його легким. Акварель не терпить тривалої праці, якщо йдеться про пленер. І всі пейзажі,

невеликі за розміром, камерні, мають характер швидких етюдів, свіжих і легких. Частіше вони мають вертикальний формат – адже саме його диктує храм як домінанта багатьох аркушів. Саме храм часто обирає Г. Пугачевський об'єктом уваги. Палітра більшості творів є доволі стриманою, адже і тут читається графічна школа автора. Він застосовує різні композиційні прийоми: може зробити церковну споруду стрижневим образом, домінантою і за масою, підсиливши тоном, може дати її на дальньому плані, вплітаючи в сюжет, але цей засіб використовується не часто («Св. Софія», акварель, 2019; «Зустріч. Поділ», акварель, 2024), може оповити кулісами зелені («Трапезна церква. Київ, Софія», акварель, 2023 р.; «Ботанічний сад», акварель, 2023; «Видубецький монастир», акварель, 2024; «Церква св. Миколая. Ужгород», акварель, 2025) або зробити центральною масою кам'яного розмаїття («Київ. Поділ», акварель, 2023). Техніка теж дає розмаїття виконання – від традиційної класичної манери до поєднання її з живописом

«по-сирому», особливо складним, бо вимагає відточеного ока, впевненої руки, але дає надзвичайно свіже дихання роботі. Звернення до цієї техніки можна бачити ще в трохи більш ранніх пейзажах митця, наприклад, римських видах, до речі, теж нерідко зі зверненням до образу храму («Рим», дві версії, обидві – акварель, 2020 р.).

Київ має кілька місць, які найчастіше виступають свого роду сакральними магнітами для митця, він повертає сюди глядача знову і знову, в різні періоди року, за різної погоди і в різні пори доби, вивчаючи характер і обличчя кожного храму, його портретні риси, немов у людини, одухотворюючи його. Серед «місць сили» художника у столиці – Софія Київська («Св. Софія», акварель, 2019; «Етюд. Пленер у Софії Київській», акварель, 2022, рис. 1; «Трапезна церква. Київ, Софія», акварель, 2023 р.; «Південна брама. Київ. Софія», акварель, дві версії, обидві – 2023; «Полудень у Софії», акварель, 2023; «Вхід до Софії Київської», акварель, 2024; «Жовтень у Софії», акварель, 2025, ін.).

Рис. 1. Пугачевський Г. «Етюд. Пленер у Софії Київській». Акварель. 2022 р.

Священне для всіх українців місце, уособлення духовного начала землі, притягує

увагу художника часто, він пише Софію в різних настроях. На території заповідника

нерідко і демонструються акварелі пленерів, організованих художником.

Нерідко з'являється в акварельних аркушах митця і Поділ, з його феєрією храмів, особливо тяжіє автор до церкви Богородиці Пирогощі. Це одне з найдавніших місць «стольного града», один із китів, на яких покоїться столиця, теж місце її сили («Вихідний на Подолі», акварель, 2022; «Етюд. Пленер. Контрактова площа», акварель, 2022; «Київ. Поділ», дві версії, обидві – акварель, 2023; «Зустріч. Поділ», акварель, 2024 р.; «Суботній Поділ», акварель, 2024, ін.). Ботанічний сад із видами Видубецького монастиря, Микільська слобідка, Андріївська церква – лише деякі з основних об'єктів уваги художника, який літописцем зберігає святині у своїх акварелях.

Біла Церква віддзеркалилася в етюдах Г Пугачевського в 2023 р.: здається, самою назвою місто приречене на те, щоб бути героєм акварелей митця. («Костел Св. Іоанна Хрестителя», дві версії, обидві – акварель, 2023).

Житомирські краєвиди знайшли відображення в пленерних акварелях художника теж мірадою святинь: «Храм св. Софії» (акварель, 2025), «Свято-Хрестовоздвиженський собор» (акварель, 2025 р.), «Свято-Преображенський Тригірський чоловічий монастир» (акварель, 2025).

Звісно, зберігаючи у скарбниці своєї акварельної пам'яті храмові перлини, митець не міг пройти повз багатостраждальний Чернігів. Знаменитий своєрідний маркер чернігівського духу, П'ятницька церква, була ним написана гуашшю в 2025 р. У цій саме техніці створені й роботи «Дихання тіні» (2025), «Чернігівська колегія» (2025 р.). Хоча гуаш передбачає більш криючий мазок і не таке прозоре дихання живопису, все ж аркуші не позбавлені тієї ж легкості, що й акварельні твори («Борисоглібська церква», акварель, 2025).

Трошки інший характер, більш графічний і монохромний за палітрою, мають ужгородські акварельні штудії («Церква св. Миколая», акварель, 2025 р.), що вкотре доводить, що майстер дуже тонко відчуває індивідуальний дух образу храму, міста, передаючи його передусім кольором, палітрою, надаючи власним неповторним характером.

Не можна обійти особливою увагою один аркуш, «Церква Почаївської Ікони Божої Матері» (акварель, 2023, рис. 2), який, здавалось би, є лише одним серед інших, але

тільки на перший погляд. Він створений у 2023 р., дуже «соковитий» техніці – комбінуванні акварелі «по-сирому» та «по-сухому». Волога дощового дня висить у повітрі, наче сльозами, сухі голки осінніх дерев на першому плані підкреслюють біль, який інтуїтивно виникає у кожного українця, який бачить цей аркуш. Лише яскрава блакить шатрового перекрыття храму дає спалах надії, яка перемагає сірий стогін болю. Цей храм знаходиться в м. Буча. Для кожного з українців це одне з тих місць, яке закарбовано назавжди у клейноди пам'яті, тому цей пейзаж варто виділити окремо.

Рис. 2. Пугачевський Г. «Церква Почаївської Ікони Божої Матері. Буча». Акварель. 2023 р.

Наукова новизна. Отже, у розвідці було вперше поставлено проблему візуалізації ідеї храму як уособлення «місця сили» в акварельному живописі київського художника Геннадія Пугачевського. Особливого значення цей мотив набув у період із 2022 р., коли храм як символ зазвучав по-новому.

Висновки. Найзнаковіші місця кожного з міст, до яких звертається художник, є їх «місцями сили», святинями, життя яких є уособленням дихання міста. Роки війни дали нове розуміння храму. Його образ став квінтесенцією прагнень людини про порятунок, місце, де живе надія на

відродження, відновлення, це місце, куди людина прагне у стані спустошення, місце її зцілення від розпачу і страху. Храм – це візуалізація своєрідного місця сили кожного. Акварель є однією з технік, які найтонкішою струною гарно відтворюють дихання сакрального простору храму, дають можливість передати його дух. А плернерний акварельний живопис Г. Пугачевського є плідним матеріалом для вирішення цієї задачі, корпус його творів вартий більш ґрунтовного аналізу у подальших дослідженнях.

Література

1. Жадейко О. Мистецтво Аркадія Пугачевського у контексті художнього процесу зламу ХХ та ХХІ ст.: маркери визнання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 77. Т. 2. С. 48-54. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-2-7>.
2. Каменецька Ю. Український екслібрис кінця 1980-х – 2010-х: традиції, трансформація, новітні здобутки. дис. ... д-ра філос.: 023. Київ, 2021. 261 с.
3. Пугачевський А. Соло. Київ: Видавничий фонд Клубу бібліофілів, 2021. 124 с.
4. Романенкова Ю. Київські мотиви у друкованій графіці Аркадія та Геннадія Пугачевських. Матер. Міжнар. конф. «Інноваційні наукові дослідження в умовах світових змін» (Вінниця, 29-30 квітня 2022 р.). Вінниця; Херсон: Молодий вчений, 2022. С. 18-22.
5. Романенкова Ю., Палійчук А. Клоун. Блазень. Мудрець: тема свободи та мотив гри у друкованій графіці Аркадія та Геннадія Пугачевських. *Moderní aspekty vědy: XXVIII. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Mezinárodní Ekonomický Institut, Česká republika*. 2023. С. 209-224.
6. Скаканді Ю. Колір в екслібрисі як засіб глибшого розкриття творчого задуму. *Культура і сучасність*. 2023. № 1. С. 138-143.
7. Тупік В. Роль українських екслібрисистів у формуванні конкурентноспроможності українського графічного мистецтва на міжнародній арені. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С. 80-83.
8. Briele L. Arkady pére et Genady fils Pugachevsky. *Ex-Libris Encycopaedia Bio Bibliographical of the art of the contemporary ex-libris*. 2015. Vol. 15. P. 102–112.
9. Romanenkova J., Paliychuk A., Mykhalchuk V. Kiev ex-libris school as a xylography traditions keeper in printmaking of modern Ukraine. *Journal of Graphic Engineering and Design*. 2021. V. 12(3). P. 39-45. DOI: <http://doi.org/10.24867/JGED-2021-3-039>
10. Romanenkova J., Zemlianska N., Zaria S. Religious genre in the contemporary Ukrainian exlibris: schools, techniques, main characteristics. *The*

International Circle of Educational Institutes for Graphic Arts: Technology and Management. 2022. №13. P. 29-41.

References

1. Zhadeiko, O. (2024). The Art of Arkadii Puhachevskyi in the Context of the Artistic Process of the Turn of the 20th and 21st Centuries: Markers of Recognition. *Current Issues in the Humanities*, 77 (2), 48–54 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-2-7>
2. Kamenetska, Yu. (2021). Ukrainian bookplate of the late 1980s – 2010s: traditions, transformation, new achievements. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
3. Pugachevsky, A. Solo. Kyiv: Vydavnychy fond Klubu bibliofiliv [in Ukrainian].
4. Romanenkova, Yu. (2022). Kyiv motifs in the printed graphics of Arkadii and Hennadii Puhachevskyi. Proceedings from International Conference “Innovative scientific research in the context of global change” (pp.18–22). Vinnytsia; Kherson Molodyi vchenyi [in Ukrainian].
5. Romanenkova, Yu., & Paliichuk, A. (2023). Clown. Fool. Sage: the theme of freedom and the motif of play in the printed graphics of Arkadii and Hennadii Pugachevsky. *Moderní aspekty vědy: XXVIII. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Mezinárodní Ekonomický Institut, Česká republika*, 209–224 [in Ukrainian].
6. Skakandi, Yu. (2023). Colour in the bookplate as a means of deeper disclosure of creative intent. *Culture and Modernity*, 1, 138–143 [in Ukrainian].
7. Tupik, V. (2017). The role of Ukrainian bookplate artists in shaping the competitiveness of Ukrainian graphic art in the international arena. *Young Scientist*, 5 (45), 80–83 [in Ukrainian].
8. Briele, L. (2015). Arkady pére et Genady fils Pugachevsky. *Ex-Libris Encycopaedia Bio Bibliographical of the art of the contemporary ex-libris*, 15, 102–112 [in French].
9. Romanenkova, J., Paliichuk, A., & Mykhalchuk, V. (2021). Kiev ex-libris school as a xylography traditions keeper in printmaking of modern Ukraine. *Journal of Graphic Engineering and Design*, 12(3), 39–45. DOI: <http://doi.org/10.24867/JGED-2021-3-039> [in English].
10. Romanenkova, J., Zemlianska, N., & Zaria, S. (2022). Religious genre in the contemporary Ukrainian exlibris: schools, techniques, main characteristics. *The International Circle of Educational Institutes for Graphic Arts: Technology and Management*, 13, 29–41 [in English].

*Стаття надійшла до редакції 07.01.2026
Отримано після доопрацювання 11.02.2026
Прийнято до друку 18.02.2026
Опубліковано 31.03.2026*